

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

fatis diu cum Baïs litigauimus, numquam fatis cum vitiis: quæ oro te, mi Lucili, persequere sine modo, sine fine. nam illis quoque nec finis est, nec modus. Proiice quæcumque cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis reuellendum erat. Voluptates præcipuè exturba, & inuisissimas habe, latronum more, quos Philetas Ægyptij vocant. in hoc nos amplectuntur, vt strangulent.

EPIST. LII.

VACILLARE nos in rectis: opus esse adiutorio, & directione. Alios autem aliis facilius duci formarique, vt natura est. Sed vt formeris, elige è priscis, & è presentibus. fuge tamen verbosos, ambitiosos, plausum captantes.

QVID est hoc, Lucili, quod nos aliò tendentes, aliò trahit, & eò vnde recedere cupimus, impellit? quid colluctatur cum animo nostro, nec permittit nobis quidquam semel velle? Fluctuamus inter varia consilia: nihil liberè volumus, nihil absolute, nihil semper. Stulticia, inquis, est: cui nihil constat, nihil diu placet. Sed quomodo, aut quando nos ab illâ reuellemus? Nemo per se satis valet, vt emergat: oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat. Quosdam ait Epicurus ad veritatem sine vllius adiutorio contendere, ex iis se fecisse sibi ipsum viam. hos maxime laudat. quibus ex se impetus fuit, qui seipfos protulerunt. quosdam indigere ope alienâ, non ituros si nemo præcesserit, sed bene secuturos. ex his Metrodorum ait esse. Egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium. Nos ex illâ primâ notâ non sumus: bene nobiscum agitur, si in hanc secundam recipimur. Nec hunc quidem contempseris hominem, qui alieno beneficio esse saluus potest: & hoc multum est, velle seruari. Præter hæc adhuc inuenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum qui cogi ad rectum compelli que possunt: quibus non duce tantum opus sit, sed adiutore, & vt ita dicam, coactore. Hic tertius color est. Si quæris huius exemplar, Hermachum ait Epicurus talem fuisse. Itaque alteri magis gratulatur, alterum magis suspicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit: tamen maior est laus, idem effecisse in difficiliore materiâ. Puta enim duo ædificia excitata esse, ambo paria, æquè excelsa, æquè magnifica: alterum dura area accepit, illic protinus opus creuit: alterius fundamenta lassarunt, in mollem ac fluidam demissâ humum: multumque laboris exhaustum est, dum peruenitur ad solidum. Apparet in altero, quidquid factum est: alterius, magna pars & difficilior latet. Quædam ingenia facilia & expedita: quædam manu (quod aiunt) facienda sunt, & in fundamentis suis occupanda. Itaque ego illum feliciorum dixerim, qui nihil negotij secum habuit: hunc quidem de se melius meruisse, qui malignitatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se non perduxit, sed extraxit. Hoc durum & laborio-

15. QVOS PHILETAS ÆGYPTII.] Qui tunc Græcè loquebantur, & ceperunt ab imperio Macedonum. Nam talis sanè vox est, & priscis usurpata. vt Hesiodo in Operibus:

Ὅς δὲ γυναικὶ πιστοῖσι, πιστοῖσι δ' ὄρε φιλότησι:
Quisquis feminæ habet fidem, habet fidem
& ille latroni.

Archilocho:

Φιλότητιν ἔπειτα περὶ πόλιν πολεμῶν:
Furi & latroni, qui per urbem in noctibus.
Hesychius: φιλότης, κλέπτης, ληστής: Philetas, fur, latro. Festus: Pilare & Compilare, sunt qui Græcæ originis putent. Græci enim fures, Philetas. Aëolice nempe πιλότης. Adde si vis, Eustathium in Odyss. γ. & Iliad. β.

16. NOS AMPECTVNTVR.] Alludit ad etymon

Græcæ vocis. nam φιλῆν etiam osculari est, & amplecti: quod quia latrones subdole faciunt, hinc nomen. Etsi alij ab ὀφελῆν deriuent, à sustollendo, quasi esset ὀφιλότης. Vide Eustathium.

EPIST. LII. I. EX HIS SE.] Est à Pinciano quidem, sed libri palam eò ducunt. Se autem Epicurus ponit inter ἀποδιδάκτους. Cicero I. De Nat. Deor. Gloriabatur, vt videmus in scriptis, se magistrum habuisse nullum. Idem ex Laetio: etsi quidam, audivisse Xenocratem.

2. ALTERI MAGIS GRATVLTVR.] Metrodoro, qui benignam naturam sortitus.

3. ALTERVM MAGIS.] Hermachum.

4. MANV FACIENDA.] Labore & opere. Vide Consol. ad Marc. cap. XIX.

5. CIRCV-

- A horiosum ingenium nobis datum, scias licet. imus per obstantia. Itaque pugnemus, aliquorum inuocemus auxilium. Quem, inquis, inuocabo, hunc, aut illum? Tu verò etiam ad priores reuertere, qui vacant. adiuuare nos possunt, non tantum qui sunt, sed & qui fuerunt. Ex iis autem qui sunt, eligamus non eos, qui verba magnâ celeritate præcipirant, & communes locos voluunt, & in priuato circulantur: sed eos qui vitâ docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo: qui docent quid vitandum sit, nec vnumquam in eo, quod fugiendum dixerint, deprehenduntur. Eum elige adiutorem, quem magis admireris cum videris, quam cum audieris. Nec ideo te prohibuerim hos quoque audire, quibus consuetudo est admittere populum, ac disserere: si modò hoc proposito in turbam prodeunt, vt meliores fiant faciantque meliores: si non ambitionis hoc causâ exercent. Quid enim turpius philosophiâ captante clamores? Numquid æger laudat ⁶ medicum secantem? tacete, fauete, & præbete vos curationi. etiam si exclamaueritis, non aliter audiam, quam si ad tactum vitiorum vestrorum ingemiscatis.
- B Testari vultis attendere vos, moueri que rerum magnitudine? sanè liceat. vt quidem iudicetis, & feratis de meliore suffragium, quid ni non permittam? Apud Pythagoram discipulis quinque annis tacendum erat. numquid ergo existimas, statim illis & loqui & laudare licuisse? Quanta autem dementia eius est, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt? Quid lætaris, quòd hominibus iis laudaris, quos non potes ipse laudare? Disserebat populo Fabianus: sed audiebatur modeste. Erumpebat interdum magnus clamor laudantium: sed quem magnitudo rerum euocauerat, non sonus inoffensæ ac molliter lapsæ orationis. Interfit aliquid inter clamorem theatri, & scholæ. est aliqua & laudandi licentia. Omnia rerum omnium, si obseruentur, indicia sunt: & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum & incessus ostendit, & ⁷ manus mota, & vnum inter dum responsum, & ⁸ relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum risus, insanum vultus habitusque demonstrat. Illa enim in apertum per notas exeunt. Qualis quisque sit, scies, si quemadmodum lauderetur, adspexeris.
- C Hinc atque illinc philosopho manus auditor intentat, & ¹⁰ super ipsum caput mirantium turba consistit. non laudatur ille nunc, si intelligas, sed conclamatur. Relinquantur istæ voces illis artibus, quæ propositum habent placere populo: philosophia adoretur.

5. CIRCULANTVR.] *Circulos faciunt, aut quarunt.*

6. MEDICVM SECANTEM.] *De totâ hac re Epictetus Dissert. III. cap. XXIII. Solitus est dicere Rufus (Musonius): Si tantum habetis otij vt me laudetis, ego verò non dico. Itaque sic dicebat, vt quisque nostrum qui assideret, putaret se ab aliquo illi delatum. Sic reprehendebat facta, sic ob oculos cuiusque mala ponebat. O viri, taberna modica est, philosophi schola. Non oportet gaudentes exire, sed mærentes. Ipsa hæc, paulo diffusius, in Agellio, sed eidem Musonio refert accepta.*

D Musonium, inquit, philosophum solitum dicere accepimus: Cum philosophus hortatur, monet, suadet, obiurgat; tum qui audiunt, si de summo & soluto pectore obuias vulgatasque laudes effutiunt, si clamitant etiam, si gestiunt, si vocem eius festiuitatibus, si modulis orationis mouentur, exagitantur, & gestiunt: tum scias, & qui dicit, & qui audit, frustra esse: neque illic philosophum loqui, sed tibicinem canere. Animus, inquit, audientis philosophum, si quæ dicuntur vitia ac salubria sunt, quæque errorum atque vitiorum medicinas ferunt, laxamentum atque otium prolixè laudandi non habet. Plutarchus etiam talia, De audiendo: Voces, inquit, laudum non promiscuè vsurpanda: & Epicurus in amicorum epistolis dum plausus & fauores fieri sibi prædicat,

stomachum nobis facit. Sicut & illi, qui genere laudum offendunt: cum philosopho acclamant, Acute, seni Scite vel Floride. Hi enim theatrales aut declamatorias voces ad philosophos transferunt, & orationi caste accommodant laudationem ineretricis. Itaque qui foris sunt ambigunt, tibicinis, an citharædi, an saltatoris alicuius ea sit laudatio. Hæc vberius restuli, quia sequentibus sedem aut lucem addunt.

7. MANVS MOTÀ.] *In obscenam figuram, aut nimis alioqui molliter.*

8. RELATVS AD CAPVT DIGITVS.] *Quo argumento Caluus Pompeium, vt mollem, perstrinxit: Fasciola qui crura ligat, digito caput vno Scalpit, quid credas hunc sibi velle? virum. Sumpsit ex eo Iuuenalis Sat. IX. Qui digito scalpunt vno caput. Pompeium autem hoc genuino quodam more fecisse, Ammianus excusat, libro XVII. Lucianus etiam effeminati hominis notam ponit, τὸ δ' ἀκρότερον αἰχρὸν τὴν κεφαλὴν κινᾶσθαι: summo digitulo caput scabere.*

9. MANVS AVDITOR INTENTAT.] *Quas admirans tollit, & plaudit.*

10. SUPER IPSVM CAPVT.] *Surgunt enim, vt sui impotes, & manus super eum sedentem efferunt.*

oretur. Permittendum erit aliquando iuuenibus, sequi impetum animi. tunc autem A hoc ex impetu facient, cum silentium sibi imperare non poterunt. Talis laudatio aliquid exhortationis affert ipsis audientibus, & animos adolescentium exstimulat. Ad rem commoucantur, non ad verba composita. alioqui nocet illis eloquentia, si non rerum cupiditatem facit, sed sui. Differam hoc in presenti. desiderat enim propriam & longam executionem, quemadmodum populo disserendum, quid sibi apud populum permittendum sit, quid populo apud se. Damnum quidem fecisse philosophiam, non erit dubium, postquam ¹¹ prostituta est: sed potest ¹² in penetralibus suis ostendi, si modo non ¹³ institorem, sed antistitem nacta est.

EPIST. LIII.

NAVIGATIONEM suam describit, & iactationem in mari. Per occasionem, in vita nos B iactari, sed vitia sua paucos scire, aut fateri. Philosophia docebit, excitabit: demus nos, patres Deo faciet.

QVID non potest mihi persuaderi, cui persuasum est ut nauigarem? Solui mari languido. erat sine dubio caelum graue sordidis nubibus, quae ferè aut in aquam, aut in ventum resoluuntur: sed putavi tam pauca millia à ¹ Parthenope tuâ usque Puteolos surripi posse, quamuis dubio & impendente caelo. Itaque quò celerius euaderem, protinus per altum ² ad Nesida direxi, ³ praecisurus omnes sinus. Cum iam eò processissem, ut meâ nihil interesset, utrum irem, an redirem: primum ⁴ aequalitas illa, quae ⁵ me corruerat, perit. nondum erat tempestas, sed iam inclinatio maris, ac subinde crebrior fluctus. Cæpi gubernatorem rogare, ut me in aliquo littore exponeret. Aiebat ille, aspera esse & importuosa, nec quidquam se æquè in tempestate timere, quam terram. Peius autem vexabar, quam ut periculum mihi succurreret. Nausea enim me, segnis hæc & ⁶ sine exitu, torquebat: quae bilem mouet, nec effundit. Institi itaque gubernatori, & illum vellet nollet coegi ut peteret littus. Cuius ut viciniam attingimus, non exspecto ut quidquam ex præceptis Virgilij fiat, *Obuertant pelago proras*, — aut anchora de prorâ iaciatur: sed memor ⁷ artificij mei veteris, mitto me in mare, quomodo ⁸ psychrolutam decet, ⁹ gausapatus. Quæ putas me passum, dum ¹⁰ per aspera erepo, dum viam quæro, dum facio? Intellexi, non immeritò nautis terram timeri. Incredibilia sunt, quæ tulerim: cum ¹¹ me ferre non possem. Illud scito, Vlixem non fuisse tam ¹² irato

11. PROSTITUTA EST.] *In publicam sic producta. cum omnibus locis, vis, foris, philosophi differant.*

12. IN PENETRALIBVS.] *Scholis, aut & demibus.*

13. INSTITOREM.] *Qui vanalem eam habet.*

EPIST. LIII. I. PARTHENOPE TUA.] *Dicas ergo illinc oriundum Luciliam.*

2. AD NESIDA.] *Qua insula est Campanie à Plinio adscripta, inter Pausilypum & Puteolos. Meminit Cicero ad Atticum, Statius, aliij.*

3. PRÆCISVRVS.] *Compendium nauigandi facturus, & rectè à Puteolos petiturus, curuaturâ omnium sinuum omisâ. Itaque procul à terrâ, magis alto me commisi.*

4. ÆQUALITAS ILLA.] *Dubij celi, neutro ad huc inclinati.*

5. ME CORRUERAT.] *Induxerat nauigare. deiecerat de veteri proposito: quod commune mihi cum M. Catone erat, Mari non ire, quò terrâ possem.*

6. SINE EXITU.] *Quam vomitus non releuaret.*

7. ARTIFICII MEI VETERIS.] *Ita epist. LXXXIII. Ille tantus Psychrolutes, qui Kalendis Ianuariis in Euripum saltabam. Ibi vide.*

8. PSYCHROLUTAM DE CET.] *Lauatorem D in frigidâ.*

9. GAUSAPATUS.] *Qui in gymnasijs exercebantur, itemq; balneis, q; serè lodiculâ, aut gausapinâ leuiter obuoluti erant, & circa verendas maxime partes. Sic Petronij Trimalchio, post balneum lectica imponitur, coccineâ gausapâ inuolutus. Sic Augustus, Suetonij cap. LXXXIII. deambulabat segestrio vel lodiculâ inuolutus. Gausapa autem hic ad manum, quia & nauis eorum vsus.*

10. PER ASPERA EREPO.] *Scripti, cripor: & potest ad seruos nautasq; referri, qui senem adiutabant, & exportabant.*

11. ME FERRE NON POSSEM.] *Refer quò iam dixi, dum exportatur: vel ad nauseam, causam huius incommodi. quam si ferre potuisset, hæc vitabat.*

12. IRATO